

Entrevista a Carme Valls

Metgessa en medicina interna i endocrinologia. És professora a la Universitat de Barcelona de l'assignatura "Dones i homes: epidemiologia de les diferències". Imparteix i dirigeix cursos de formació sobre morbiditat diferencial i gènere i salut. Presidenta i membre de la junta directiva del Centre d'Anàlisi i Programes Sanitaris (CAPS). Fou directora del I Congrés Internacional "Dona, Treball i Salut" (Barcelona, 1996) i n'inaugurà la segona edició (Rio de Janeiro, 1999). Ha organitzat Higea, una xarxa d'informació a Internet sobre dona, salut i treball. És autora de llibres i articles especialitzats. Diputada de la VI legislatura (1999-2003).

P. En què es diferencia la violència contra les dones de la resta de manifestacions violentes?.

R. La violència contra les dones té unes connotacions clarament de gènere. No està basada en la defensa de territoris o la presa de poder, sinó en la manifestació del poder sobre l'altra persona per unes raons merament ancestrals, de signe patriarcal. L'agressor creu que les dones són inferiors i que han de ser controlades i posseïdes. El codi d'Hammurabi és el primer codi escrit que afirma que els drets de les dones s'han d'acabar. A eixe retall s'apunten totes les religions, que també consideren les dones inferiors. Aquesta concepció ha anat creant un solatge en la ment de les persones.

P. Entre totes les causes que conflueixen per provocar la violència contra les dones, quines en destacades de principals ?.

R. La principal seria la idea que les dones han d'estar sotmeses als desitjos dels homes. Quan una dona ha deixat d'obeir, quan l'home té la sensació que ja no s'hi sotmet, és quan la mata. Quan comença a rebel·lar-se, la mata. És a dir, que el que més valora l'agressor és el control i la possessió.

P. Quin paper juga l'educació en la reconducció d'aquesta problemàtica?. Pots suggerir unes quantes coses que es poden fer als centres educatius per tractar de corregir aquesta tendència social?.

R. Crec que l'educació és molt important, però no l'única via. Hem atorgat al professorat la missió d'arreglar el món. És essencial que s'eduque en la igualtat i en el respecte mutu, per evitar que hi haja cap tipus de violència, física o psicològica, a les aules. Actualment, existeix una violència que s'exerceix sutilment per part dels xicots que fan mofa del cos de les xiques. A les aules, s'ha de disposar de temps per debatre les diferències entre els sexes que s'aprecien en aquestes edats i les que vindran. L'acceptació mútua és important i s'ha de fer major èmfasi en l'educació cívica pràctica.

P. Existeix un perfil sociològic de la violència contra les dones ?.

R. Sí que existeix un únic tret comú i és que els agressors han rebut o han vist agressions quan eren petits del seu pare vers altres persones, a la seua dona o altres dones del seu entorn. Però no és un problema d'hormones, sinó de com la conducta d'aquests homes s'ha estructurat respecte a les dones.

P. Quines mesures polítiques proposaries per tractar d'eradicar la casuística de la violència contra les dones i a quins nivells de concreció creus que series més efectius?.

R. Hi ha dues mesures bàsiques. Ha d'haver un gran pacte social com afirma la llei en vigor, una llei de les més progressistes del món. Perquè això significaria que tota la societat s'implica i ho fa pressupostàriament. En segon lloc, ha d'existir un pla integral d'atenció a les persones afectades. Aquest pla ha de contemplar cases d'acollida, pisos pont, psicòlegs, metges, personal que detecte la violència, la sensibilització dels Centres que reben problemes d'aquest estil... Per exemple, la mesura de sensibilitzar els professionals de la Sanitat ha sigut decisiva.

P. Fins a quin punt creus que és important l'educació emocional ?.

R. És molt important, perquè l'educació en el respecte l'obliden persones que se saben la teoria. En el moment que entren en joc les emocions, afloren els estereotips interioritzats pels nostres pares, pels nostres avantpassats i apareix l'odi, l'agressivitat i el menyspreu amb una direcció. Per aquest motiu, cal educar la intel·ligència emocional amb l'objectiu de saber expressar les emocions perquè no es transformen en una agressió. De vegades, els qui menys expressen les seues emocions són després més agressius.

P. Dis-nos el teu parer sobre la polèmica suscitada per aquest catedràtic de teologia jubilat que ha escrit que "la mujer provoca con la lengua". És aquesta una opinió molt estesa?.

R. Estesa entre sectors absolutament conservadors i que no entenen gens la realitat de hui en dia. No és la més estesa ni en l'àmbit científic ni social, ni ací ni a Europa, ni a Llatinoamèrica en aquest moment. Jo li contestaria amb una frase de la Victòria Sau sobre la violència de gènere: "La violència és un problema dels homes que pateixen les dones". Els homes tenen aquest problema perquè han interioritzat aquesta possessió i sols saben manifestar l'amor que senten per una dona mitjançant un "o és meua o la mate". Les emocions són problema de qui els pateix.

P. Quines situacions discriminatòries viuen les dones en el treball?. Hi ha un camí per a l'equiparació laboral entre gèneres?.

R. Existeix una violència latent en la discriminació laboral de les dones que es tradueix en la discriminació salarial, manca de promoció laboral i en el fet que la majoria de dones estan sotmeses a la doble jornada. A l'equiparació laboral han contribuït molt les lluites sindicals. La combinació de les reivindicacions sindicals i alguns especialistes que han subratllat la relació entre estrès i condicions de treball, i el posterior treball dels polítics, ha donat com a resultat lleis d'igualtat d'oportunitats, com la que hui ha aprovat el Congrés de Diputats, sense esmenar encara, i que ha provocat cert aldarull en determinades empreses que no entenen que s'ha de donar suport a la promoció laboral de les dones. Això fa palès, que a la nostra societat les lleis juguen un paper crucial per l'impuls que aporten.

P. Creus que les relacions de parella, que acumulen una gran dosi d'agressivitat, són situacions irreversibles?.

R. Existeix una estratègia de mediació, de mediació social, que intenta invertir la tendència. L'èxit depèn del moment en què s'introdueix la mediació i del grau de deteriorament de la relació. Quan la persona ha sigut destruïda psicològicament, ha de passar un temps sola per refer-se. Una llarga convivència pot ser un factor determinant de destrucció personal. La soledat és una exigència que et fan les persones que han hagut de suportar agressions constants. Si després de refer-se, l'altra persona s'ha refet també, poden iniciar una nova relació com a amics i amb respecte. La mediació només funciona si no han començat les agressions físiques. Una vegada han aparegut, s'ha d'intentar donar suport a la persona que n'és víctima perquè trenque aquesta relació.

P. Quins són els indicadors de la violència latent que va eclosionant de manera aïllada?.

R. Els mitjans de comunicació han ajudat molt a fer visible el problema, perquè abans es tenia la impressió que la violència era un assumpte privat. Quant als indicadors, s'han de detectar mitjançant dues preguntes: "La seua parella és gelosa?". I l'altra, "El seu marit l'obliga a tindre relacions sexuals per força i no quan vosté vol?". Si la resposta a les dues preguntes és afirmativa, indica que allí hi ha un brot de violència. Són ideals per a establir indicadors a les consultes dels Centres de Salut.

P. Quina és l'aportació del nou Estatut Català en el context de la violència de gènere?.

R. Fa una gran aportació perquè reconeix el dret de les dones a decidir i a ser ateses quan han patit situacions de violència. Aquest aspecte, a l'actual Estatut no hi és recollit, ni tampoc, crec recordar, a la Constitució Espanyola. Ha sigut pactada una petita modificació referent als casos de suposat avortament que estan regulats pels supòsits que marca la llei. Però el dret a decidir és més ampli que el dret d'avortament. Les dones hauríem de poder decidir si ens hem de sotmetre a una teràpia hormonal o no, si prenem anticonceptius o no, ens haurien d'explicar els efectes secundaris de tots els fàrmacs que ens rezepten, etc, etc.

P. Quina serà la incidència immediata i també llunyana de la nova llei d'igualtat entre sexes?.

R. Una d'immediata ja s'ha produït: el debat que ha originat aquest tema. I això és positiu perquè per la premsa sabem que les dones cobren un 45% menys, que són discriminades en la promoció laboral, que a penes hi ha presència en càrrecs polítics intermedis. A llarg termini, es produiran canvis a les empreses perquè més que sancions hi haurà emulació. Les empreses intentaran emular-se per veure qui ho ha fet millor. S'hi juguen la seua imatge. En la pràctica, s'aboliran les quotes perquè s'hauran aconseguit unes condicions d'igualtat reals per a ocupar llocs de direcció. Ja no hi seran necessàries. De no ocórrer així, potser a la llarga l'aplicació de quotes perjudique quan s'extralimite l'establert. S'enceta un procés en el qual la mentalitat social haurà de madurar a poc a poc perquè la igualtat d'oportunitats siga una realitat en el món desenvolupat. Les lleis com aquesta són grans pactes socials que fan visible un problema i promouen un ample consens que fa evolucionar la societat.

P. Poden produir-se conflictes entre els col·lectius d'immigrants establits en el nostre territori per l'aplicació d'aquesta llei?

R. El xoc de cultures va a produir-se més intensament amb la llei de la violència de gènere. Serà conflictiu, sobretot, en aquelles comunitats provinents del món musulmà. Però ja s'han beneficiat un 25% de dones que han denunciat abusos. Quan han posat el peu ací i han vist que tenien drets ciutadans, han denunciat agressions que sofrien durant anys. Els homes perdran el control que consideraven inalterable i les dones guanyaran drets. Aquests homes han de reciclar-se mentalment, han d'acceptar que estaven equivocats.